ZIELONA SZKOŁA: Jaskinia „Raj”- Kraków – Wieliczka – Chęciny

(sprawozdanie)

W dniach 17-20 kwietnia 2018r. młodzież ZS nr 2 w Nowym Dworze Mazowieckim uczestniczyła w zajęciach zielonej szkoły w województwie świętokrzyskim i małopolskim. Zajęcia z szeroko rozumianej edukacji przyrodniczej i historycznej rozpoczęła od zwiedzania unikatowego obiektu krasowego - rezerwatu przyrody - Jaskinia „Raj” w pobliżu Chęcin . Uczniowie podziwiali wyjątkowo bogatą i różnorodną szatę naciekową o oryginalnych kształtach, takich jak stalaktyty, stalagmity, stalagnaty, draperie, warkocze, jeziorka i pola ryżowe. Okazało się, że najwyższy stalagnat ma 1,95 m wysokości, a najwyższy stalagmit mierzy 55cm. Pani przewodnik zmusiła zwiedzających do przeliczeń matematycznych. Podała, że w ciągu 100 lat nacieka 0,5 cm, zatem łatwo policzyć, kiedy powstały pierwsze formy naciekowe w jaskini. Niektóre kształty wymagały odrobiny wyobraźni, by ujrzeć sylwetkę słonia, sowy, żółwia, matki z dzieckiem czy wiele innych. Nie udało się spotkać nietoperzy, które obudziły się już z zimowej hibernacji i wyfrunęły ze swej „sypialni”, ale zaintrygował wszystkich jaskiniowy pająk. Nastolatkowie poznali niektóre zwyczaje człowieka neandertalskiego, który 50 tysięcy lat temu zamieszkiwał w tej jaskini i obejrzeli narzędzia, którymi się posługiwał, oraz szczątki niektórych zwierząt: mamuta, niedźwiedzia jaskiniowego, nosorożca włochatego i inne.

Wędrówka zimnymi, wilgotnymi i ciemnymi, punktowo oświetlanymi korytarzami trwała tylko ok. 45 minut, ale wyjaśniła pochodzenie nazwy jaskini. Rzeczywiście niezwykłe formy naciekowe i ich ilość - to raj dla oczu.

***

Drugi dzień pobytu rozpoczął się od ustalenia: kto spędza czas w Parku Wodnym w Nowej Hucie, a kto wędruje na Kopiec Kościuszki. 15 uczestników zielonej szkoły spędziło miło czas na zabawie w Aquaparku, a reszta podziwiała z Kopca Kościuszki widok miasta koronacyjnego oraz nekropolię królów Polski i dawną stolicę - Kraków. Piękna, słoneczna, lekko wietrzna pogoda sprzyjała obserwacji zielonej panoramy miasta. Ze szczytu Kopca na Wzgórzu św. Bronisławy doskonale było widać Wawel, Bazylikę Mariacką, Sukiennice , Rynek Główny oraz Krakowskie Błonia (zaliczane wraz z Kopcem Kościuszki do użytków ekologicznych). Mogliśmy porównać zabudowę Twierdzy Modlin z Twierdzą Kraków, gdyż okalający Kopiec Fort nr 2 jest jednym z najstarszych zachowanych elementów krakowskiej cytadeli. Ponadto odwiedziliśmy kaplicę św.

Bronisławy, muzeum kościuszkowskie, galerię figur woskowych ”Polaków drogi wolności”, a w podziemiach kaponiery wystawę: „Twierdza a Miasto Kraków – 1846-1918”, czyli zabytkowy XIX fort. Uczniowie przypomnieli sobie życiorysy sławnych Polaków, np. Tadeusza Kościuszki, Józefa Henryka Dąbrowskiego, Ignacego Paderewskiego, Fryderyka Chopina, Jana Matejki. Adama Mickiewicza czy Henryka Sienkiewicza, oraz fragmenty niezwykłej historii Polski. Wielu zwiedzających fotografowało się z figurą Jana Pawła. Wszystkie eksponaty wykonane były w skali 1: 1 i ubrane w stroje z epoki. Zwiedzane obiekty ze względu na duże znaczenie dla dziedzictwa kulturalnego kraju uznane zostały w 2017r. za Pomniki Historii.
Poznawanie historii i zabytków Krakowa zakończyliśmy wędrując uliczkami dzielnicy zwanej Kazimierz i docierając do Kościoła Piotra Skargi, gdzie na dziedzińcu usytuowanych jest 12 figur apostołów.

Podziemia towarzyszyły uczniom przez 3 dni wyjazdu planowanego już od jesieni. Drugiego dnia niezapomnianych wrażeń dostarczył młodzieży magiczny spacer labiryntem solnych korytarzy w Kopalni Soli „ Wieliczka”. Obiekt ten został wpisany do krajowego rejestru zabytków w 1976r. , a następnie w 1978r. na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO. W 2007r. Kopalnię Soli „Wieliczka”, eksploatowaną od XIII w do 1996r. , uznano za jeden z siedmiu cudów Polski, który w 2017r. podziwiali goście aż ze 188 krajów. Wędrówka przez korytarze i komory wykute w soli kamiennej i skale płonnej rozpoczęła się od poziomu pierwszego położonego na głębokości 64m, a zakończyła na głębokości 135m, gdzie po krótkim odpoczynku winda wywoziła podróżnych na powierzchnię kopalni w centrum miasta.
Do pierwszego z dziewięciu poziomów, od którego rozpoczynała się podróż po historii, tradycji i tajemnicach Kopalni, dotarliśmy, schodząc po 380 schodach, a w trakcie zwiedzania pokonaliśmy około 800 schodów i 3 km chodników. Młodzież słuchała z wielkim zainteresowaniem opowieści przewodnika o etosie ciężkiej pracy górników, ich przywilejach, siłach przyrody, legendzie o św. Kindze oraz o patronach poszczególnych komór. Podziwiała wykute w soli piękne komory: M. Kopernika, św. Antoniego, Janowiec, Sielec, Piłsudskiego, Staszica, Weimar, Skarbnik, czy Kazimierza III Wielkiego (twórcę statutu żup krakowskich) oraz unikalne rzeźby, podziemne jeziora, z których najgłębsze ma 9m głębokości, potężne konstrukcje ciesielskie, „dziwne” narzędzia i maszyny. Dowiedziała się, dlaczego w kopalni użyto miękkiego drewna, a także posmakowała soli z solanek i bezpośrednio ze ścian. Największa atrakcja Kopalni Soli „Wieliczka”- kaplica św. Kingi - wywołała wielki zachwyt uczniów . Cudne żyrandole z solnych sopelków, posadzka wyrzeźbiona w jednej solnej bryle i płaskorzeźby ilustrujące wydarzenia z Nowego Testamentu, rzeźba św. Kingi oraz pomnik Jana Pawła - zapierały dech w piersiach

mimo unikatowego mikroklimatu kopalni. Świetlny spektakl nad jednym z solankowych jezior przy spokojnym utworze F. Chopina wprawił wszystkich wycieczkowiczów w zadumę i pobudził do refleksji.

***

Trzeci dzień zielonej szkoły rozpoczęliśmy od podróży podziemiami Rynku Głównego (pod Sukiennicami), które stanowią rezerwat archeologiczny otwarty w 2010r. dzięki współfinansowaniu ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego. Podziemna ekspozycja przedstawiała historię Krakowa, jej związek ze średniowiecznymi, europejskimi miastami oraz zabytki związane z codziennym z życiem miast: monety, medaliony, gliniane figurki, łapcie, kości do gry, a także fragmenty bruku, dawne wodociągi, rekonstrukcje warsztatów złotnika, kowala czy relikty spalonej osady oraz cmentarzysko z XI wieku. Uczniowie dowiedzieli się, że niektóre osoby uznawane za wampiry były mocno krępowane przed pochówkiem, by nie mogły wrócić do świata żywych. Niesamowite wrażenie robiło multimedialne widowisko, dające namiastkę odgłosów średniowiecznego rynku, oraz eksponaty w trójwymiarze (dzięki dotykowym ekranom) oraz proces nieustannego podnoszenia się ulic w wyniku cywilizacji (wyrzucania śmieci na ulicę). Zainteresowanie wzbudził prawie 700 kg bochen ołowiu, jeden z unikatowych eksponatów w podziemiach. Większym zainteresowaniem cieszyły się wagi z dawnymi miarami ciężaru.

Po krótkim odpoczynku na Starym Rynku, przy słynnym pomniku Adama Mickiewicza, w otoczeniu stad gołębi i krakowskich kwiaciarek, wysłuchaliśmy sygnału z Wieży Mariackiej i powędrowaliśmy do Bazyliki Mariackiej, by podziwiać ołtarz Wita Stwosza i przypomnieć sobie historię o żółtej ciżemce. Słoneczna pogoda sprzyjała spacerom po krakowskim Starym Mieście. Uczniowie obejrzeli Bramę Floriańską, Barbakan, wieżę ratuszową i Collegium Maius - najstarszy budynek Akademii Krakowskiej. Następnie przez słynne Planty powędrowali na Wawelskie Wzgórze, by zachwycać się wawelską Katedrą - miejscem koronacji i pochówku królów polskich. Każdy uczestnik zielonej szkoły pomyślał marzenie i dotknął lewą ręką Dzwonu Zygmunta, by zamiary się spełniły, oraz złożył pokłon przy sarkofagu Prezydenta RP – Lecha Kaczyńskiego i jego małżonki. Młodzież - zmęczona słońcem, licznymi schodami i nadmiarem wrażeń - zakończyła zwiedzanie grodu Kraka przy ziejącym ogniem smoku wawelskim.

Po smacznym posiłku na obiadokolacji, krótkim odpoczynku, rozpoczęła się w jadalni hotelu „Teresita”- dyskoteka. Prócz tańców współczesnych przy muzyce „disco polo”, młodzi ludzie świetnie bawili się przy:” makarenie”, „kaczuszkach”, a także uczyli się figur „belgijki”, by sprawnie, wspólnie ją zatańczyć. Przed 22.00 bezbłędnie odtańczono poloneza pod kierunkiem wodzireja Michała.

***

Czwarty dzień wycieczki to powrót do domu z krótkim pobytem w ruinach zamku górnego i dolnego w Chęcinach. Przejrzystość powietrza umożliwiała bardzo dobrą obserwację krajobrazu Gór Świętokrzyskich z chęcińskiego wzgórza. Ciekawa opowieść przewodniczki w stroju z epoki zainteresowała uczniów, którzy chętnie obejrzeli skarbiec, staropolski taniec, pokaz wystrzału ze starej broni oraz postrzelali z łuku i próbowali walczyć mieczem.

***

Wyjazd uczniów ZS nr 2 na zieloną szkołę tuż przed Międzynarodowym Dniem Ziemi uwidocznił im, że Polska to kraj paradoksów. Szczycimy się bogactwem różnorodności biologicznej (poznanie wielu nazw gatunków nietoperzy w Jaskini „Raj"), ale istnieją też obszary ekologicznego zagrożenia (od 1989r. do 1998r. kopalnia soli w Wieliczce była wpisana na Listę Światowego Dziedzictwa Zagrożonego), zmalała ilość ścieków nieoczyszczonych, ilość ścieków komunalnych i przemysłowych wymagających oczyszczania, nastąpił spadek emisji gazów cieplarnianych, ale problemem jest wysokie stężenie pyłu zawieszonego w powietrzu (wg WHO w 2016r. Kraków został sklasyfikowany jako jedenaste najbardziej zanieczyszczone miasto Unii Europejskiej). Jest też zagrożenie ze strony hałasu. Wprawdzie państwo przeznacza fundusze na inwestycje związane z ochroną środowiska, ale przerażająco niska jest świadomość ekologiczna społeczeństwa i współodpowiedzialność za stan środowiska przyrodniczego.

Program zielonej szkoły przygotował uczniów do udziału w podejmowaniu świadomych i odpowiedzialnych decyzji dotyczących wykorzystywania zasobów środowiska, sposobów zdobywania wiedzy ekologicznej, historycznej i geograficznej oraz ułatwił im porównanie różnych form ochrony przyrody: od Świętokrzyskiego Parku Narodowego, przez rezerwat przyrody-Jaskinię „Raj" , aż po użytki ekologiczne w Krakowie. Młodzież dowiedziała się, jaką rolę pełnią korytarze ekologiczne, gdyż część obszaru dawnej stolicy Polski usytuowana jest w zasięgu korytarza rzeki Wisły. Poznała niektóre wymarłe gatunki zwierząt, żyjące w dawnych czasach na terenie Polski, oraz niektóre gatunki zwierząt prawnie chronionych, chociażby nietoperzy zimujących w Jaskini „Raj" Zgłębiła bogatą historię Krakowa i zwiedziła niektóre jego zabytki, dzięki którym wpisany został w 1974r. na Światową Listę Dziedzictwa UNESCO, a w 1994 miasto uznano za Pomnik Historii. W ruinach chęcińskiego zamku usłyszała ciekawe opowieści o barwnej przeszłości tego miejsca.

Na pewno niesamowite wrażenie wywarł na młodzieży pobyt w Kopalni Soli „Wieliczka", która uznana została za siódmy cud świata, a nie tylko Polski.

Zatem program tegorocznej zielonej szkoły pozwolił uczniom przekonać się, że żyją w świecie, w którym następują niespotykanie szybko globalne zmiany społeczne i klimatyczne wynikające z działalności człowieka. Bezpośrednie zetknięcie się z „rzeźbiarzami" krajobrazu - siłami natury, działalnością człowieka, w tym od czasów neolitu do współczesności, pobudziło wyobraźnię młodych ludzi, wykształciło właściwy stosunek do natury, poczucie odpowiedzialności za stan przyrody w Polsce i na świecie.

W świecie gwałtownego rozwoju nauki i techniki niezbędne jest kształcenie świadomości ekologicznej, humanizmu ekologicznego wśród młodzieży, a także pobudzanie do dociekliwości naukowej, wskazywanie sposobów ciekawego spędzania czasu wolnego od zajęć (np. zabawy w Parku Wodnym, a także integrację przez taniec).

Nadrzędnym zaś celem zajęć zielonej szkoły jest odwoływanie się do indywidualnej wrażliwości młodych ludzi, poczucia estetyki i umiłowania piękna ziemi ojczystej, co prowadzi do wychowania w duchu patriotyzmu, demokracji i odpowiedzialności.

Program zielonej szkoły sprostał złożeniom i pogłębił wiedzę uczniów z różnych dziedzin. Pokazał, że aspekty ekologiczno-sozologiczne łączą się z problemami społeczno-obywatelskimi, prawnymi, ekonomicznymi, gospodarczymi, politycznymi i bezpieczeństwem publicznym.

Uczniowie pełni wrażeń i dobrej energii niechętnie wracali z wyprawy.

„Za dwadzieścia lat bardziej będziesz żałował tego, czego nie zrobiłeś, niż tego, co zrobiłeś. Więc odwiąż liny, opuść bezpieczną przystań. Złap w żagle pomyślne wiatry. Podróżuj. Śnij. Odkrywaj." - to słowa amerykańskiego pisarza Marka Twaina, które przyświecają nauczycielom ZS nr 2, by rozbudzać zainteresowania, pasje, podtrzymywać motywację do zdobywania wiedzy, która zmusza uczniów do zaangażowania w różnych sferach: emocjonalnej, intelektualnej, percepcyjnej, ruchowej i werbalnej

M.Trębacz